Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова
Факультет морського права
Кафедра морського та господарського права

Код РНПД _____

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з НПР
_____ Слободян С. О.
«28» 11 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

PROGRAM OF THE DISCIPLINE
NON-CONTRACTUAL OBLIGATIONS

рівень вищої освіти _____ Бакалавр _____
(перший (бакалаврський) / другий (магістерський))

тип дисципліни _____ Вибіркова _____
обов'язкова / вибіркова

мова викладання _____ Українська _____
українська / англійська

Миколаїв – 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Недоговірні зобов'язання» вляється вибірковою дисципліною навчального процесу студентів, які здобувають ступінь вищої освіти «Бакалавр».
«05» 11 2024 року. - 18с.

Розробник: **Достдар Руслана Миколаївна**, доцент кафедри морського та господарського права, кандидат юридичних наук, доцент _____.

Проєкт робочої навчальної дисципліни «Недоговірні зобов'язання» узгоджено з гарантом освітньої програми.
Гарант освітньої програми «ПРАВО» – Ломжець Ю.В., доцент, кандидат політичних наук _____

Проєкт робочої навчальної дисципліни «Недоговірні зобов'язання» розглянуто на засіданні кафедри морського та господарського права.
Протокол № 4 від «21» 11 2024 року.
В.о. зав. кафедри морського та господарського права – Дубова К.О., доцент, кандидат юридичних наук _____

Проєкт робочої навчальної дисципліни «Недоговірні зобов'язання» розглянуто Навчально-методичною комісією факультету Морського права.
Протокол № 4 від «26» 11 2024 року.
Голова Науково-методичної комісії факультету морського права – Бараненко Д.В., професор, доктор юридичних наук _____

Проєкт робочої навчальної дисципліни «Недоговірні зобов'язання» погоджено з навчальним відділом НУК імені адмірала Макарова
Голова відділу – Лабарткава А.В. _____

Проєкт робочої навчальної дисципліни «Недоговірні зобов'язання» розглянуто Навчально-методичною радою НУК імені адмірала Макарова.
Протокол № 9 від «27» 11 2024 року.

Голова НМР НУК _____ Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2024 рік

ЗМІСТ

Вступ 4
1. Опис навчальної дисципліни 5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни 6
3. Передумови для вивчення дисципліни 6
4. Очікувані результати навчання 6
5. Програма навчальної дисципліни 7
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування 9
7. Форми поточного та підсумкового контролю 11
8. Критерії оцінювання результатів навчання 15
9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна 15
10. Рекомендовані джерела інформації 15

ВСТУП

Анотація

Вибірковий курс «Недоговірні зобов'язання» направлений на засвоєння знань з правового регулювання зобов'язань, які виникають з недоговірних зобов'язань та заподіяння шкоди протиправними діями суб'єктів цивільно-правових відносин.

Вибірковий курс забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних знань, необхідних для розв'язання практичних задач та проблемних ситуацій у сфері застосування недоговірного права, а також оволодіння знаннями, необхідними для критичної оцінки чинного законодавства щодо недоговірних зобов'язань та визначення напрямків його подальшого вдосконалення.

***Ключові слова*:** протиправна діяльність, недоговірні зобов'язання, майнова шкода, моральна шкода, делікт, деліктна відповідальність.

Abstract

The selective course "Non-contractual obligations" is aimed at acquiring knowledge on the legal regulation of obligations arising from non-contractual obligations and damage caused by illegal actions of subjects of civil-law relations.

The selective course ensures the formation of general and special knowledge in the student of higher education, necessary for solving practical problems and problematic situations in the field of application of non-contractual law, as well as mastering the knowledge necessary for a critical assessment of the current legislation on non-contractual obligations and determining the directions for its further development improve.

Key words: illegal activity, non-contractual obligations, property damage, moral damage, delict, delict liability.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td colspan="2">денна форма навчання / заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 5</td><td rowspan="3">Галузь знань
_____
(шифр і назва)</td><td colspan="2">Вибірковий курс 4*</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 2</td><td>2-й</td><td>2-й</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Електронний адрес РПНД на сайті Університету –

Індивідуальне науково-дослідне завдання _____

Загальна кількість годин – 150</td><td rowspan="5">Спеціальність
_____
(код та найменування)

Освітня програма
_____
(найменування)</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>4</td><td>4</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекцій</td></tr>
<tr><td>30–год.</td><td>14-год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>30–год.</td><td>14-год.</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 4;

самостійної роботи студента – 6;</td><td rowspan="5">Освітній рівень: перший(бакалаврський)

Бакалавр / Bachelor</td><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>90–год.</td><td>122-год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання: –</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:
Залік</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма контролю:
Усна/письмова</td></tr>
</table>

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни **«Недоговірні зобов'язання»** є засвоєння здобувачами вищої освіти основних видів та правил недоговірних зобов'язань, а саме:

- формування системи знань про науково-теоретичні та практичні положення про недоговірні зобов'язання;
- закони та інші нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини, які виникають з недоговірних зобов'язань;
- тенденції та перспективи розвитку законодавства у цій сфері, науково-методичні та інші юридичні літературні джерела.

Що в подальшому допоможе здобувачам вищої освіти у розв'язуванні неординарних практичних проблем: розв'язання задач, формулювання висновків, ймовірнісній оцінці та ухвалення відповідних рішень тощо.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни **«Недоговірні зобов'язання»** є оволодіння фаховими знаннями, що формуються під час вивчення наступних дисциплін: «Теорія держави та права», «Цивільне та сімейне право».

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни **«Недоговірні зобов'язання»** передбачає у студентів формування та засвоєння:

- класифікації, змісту, підстав виникнення та припинення недоговірних зобов'язань;
- особливостей вирішення спорів, що виникають із недоговірних зобов'язань ;
- застосовування норм цивільного законодавства в процесі роботи за юридичною спеціальністю;
- визначати та аналізувати новітні тенденції розвитку зобов'язального права України та сучасні тенденції розвитку приватного права країн ЄС.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Загальні положення про недоговірні зобов’язання. Види недоговірних зобов’язань. Основна література: [13].

Тема 2. Публічна обіцянка винагороди. Основна література: [13].

Тема 3. Вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення (ведення чужих справ без доручення). Основна література: [13].

Тема 4. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Основна література: [13].

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Усунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Основна література: [13].

Тема 6. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Основна література: [13].

Тема 7. Зобов’язання з відшкодування шкоди. Основна література: [13].

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Загальні положення про недоговірні зобов'язання. Види недоговірних зобов'язань	15	2	2			11	15	2	2			11
Тема 2. Публічна обіцянка винагороди	15	2	2			11	15	2	2			11
Тема 3. Вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення (ведення чужих справ без доручення)	15	4	4			7	15	2	2			11
Тема 4. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи	15	4	4			7	15	2	2			11
Разом за змістовим модулем 1	60	12	12			36	60	8	8			44
Змістовий модуль 2												
Тема 5. Усунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи	30	6	6			18	30	2	2			26
Тема 6. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави	30	6	6			18	30	2	2			26
Тема 7. Зобов'язання з відшкодування шкоди	30	6	6			18	30	2	2			26
Разом за змістовим модулем 2	90	18	18			54	90	6	6			78
Разом за курсом	150	30	30			90	150	14	14			122

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Загальні положення про недоговірні зобов'язання. Види недоговірних зобов'язань	2	2
2	Публічна обіцянка винагороди	2	2
3	Вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення (ведення чужих справ без доручення)	4	2
4	Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи	4	2
5	Усунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи	6	2
6	Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави	6	2
7	Зобов'язання з відшкодування шкоди	6	2
	Разом	**30**	14

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до лекційних занять – 0,5 години на 1 лекцію;
- підготовка до практичних занять – 1 година на 1 заняття;
- написання МКР – 11 годин на 1 роботу;
- підготовка до заліку – 20 годин.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до лекцій	7,5	3,5
2	Підготовка до практичних занять	15	7
3	Підготовка і написання есе	22,5	
4	Виконання МКР	22	
5	Контрольна робота (КР)	-	91,5
6	Підготовка до заліку	20	20
	Разом	90	122

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Методи навчання – способи, якими забезпечується набуття здобувачами відповідних компетенцій через засвоєння програмного матеріалу та активізацію навчального процесу, а саме:

для всіх видів занять:

●робота з літературою - опрацювання різних видів джерел, спрямоване на формування нових знань, їх закріплення, вироблення вмінь і навичок та реалізацію контрольно-корекційної функції в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти;

●пояснення - словесне розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей у розвитку природи, людського суспільства і людського мислення;

●дискусія - обмін поглядами щодо конкретної проблеми з метою набуття нових знань, зміцнення власної думки, формування вміння її обстоювати;

●диспут - цілеспрямоване зіставлення різних поглядів на наукову чи суспільну проблематику з метою формування у здобувачів оцінних суджень, зміцнення світоглядних позицій;

●демонстрування - наочно-чуттєве ознайомлення здобувачів з явищами, процесами, об'єктами в їх природному вигляді;

для лекційних занять:

●лекція - усний виклад навчального матеріалу, який характеризується великим обсягом, складністю логічних побудов, сконцентрованістю розумових образів, доведень і узагальнень;

●бесіда - питально-відповідний метод, завдання якого – спонукати здобувачів до актуалізації відомих і засвоєння нових знань шляхом самостійних роздумів, висновків і узагальнень; різновиди бесіди: репродуктивні (спрямовані на відтворення раніше засвоєного матеріалу), катехізичні (передбачають точне відтворення формулювань, запам'ятовування відповідей), евристичні (підводять здобувачів до самостійних висновків);

●ілюстрування - показ та сприйняття предметів, процесів і явищ у їх символьному зображенні за допомогою плакатів, карт, портретів, фотографій, схем, репродукцій, звукозаписів тощо;

●відеометод - використання відеоматеріалів для активізації наочно-чуттєвого сприймання; забезпечує більш легке і міцне засвоєння знань в їх образно-понятійній цілісності та емоційній забарвленості;

для практичних, лабораторних та семінарських занять:

●вправа - планомірне, організоване, повторне виконання дій із метою оволодіння ними або підвищення їх якості;

●практична робота - метод поглиблення і закріплення теоретичних знань та перевірки наукових висновків; дидактична гра - спеціально створена ситуація (модель реальності) для формування певних практичних навичок та умінь;

●спостереження - тривале цілеспрямоване сприймання об'єктів чи явищ із фіксацією змін, які в них відбуваються, і виявлення на цій основі внутрішніх зв'язків і залежностей, розкриття сутності явищ;

●методи контролю і самоконтролю:

●фронтальне опитування;

●контрольні роботи, твори, диктанти, письмові заліки;

●контрольні тестові роботи програмованого типу (перелік запитань і можливі варіанти відповідей).

Альтернативно може застосовуватися наступна класифікація методів навчання:

●пояснювально-ілюстративний метод - повідомлення готової інформації різними засобами (словесними, наочними, практичними) та усвідомлення і запам'ятовування цієї інформації здобувачами;

●репродуктивний метод - відтворення здобувачем способів діяльності за визначеним викладачем алгоритмом;

●проблемного викладу – постановка викладачем перед здобувачами проблеми і визначення шляхів її розв'язання з приховуванням можливих пізнавальних суперечностей;

●частково-пошуковий - метод, за якого певні елементи знань повідомляє викладач, а частину здобувачі здобувають самостійно, відповідаючи на поставлені запитання чи розв'язуючи проблемні завдання;

●дослідницький - творче застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування досвіду самостійного наукового пошуку.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів вивчення матеріалу дисципліни є:

•стандартизовані тести;

•аналітичні звіти, есе;

•презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

•студентські презентації та виступи на наукових заходах;

•інші види індивідуальних та групових завдань.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

В процесі викладання навчальної дисципліни «Недоговірні зобов’язання» передбачено проведення поточного та підсумкового контролів.

Поточний контроль проводиться на семінарському (практичному) занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання модульних контрольних робіт.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Підсумковий контроль проводиться шляхом складання студентами заліку з дисципліни «Недоговірні зобов’язання». Засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни оцінюється на підставі результатів поточного контролю (тестування, поточного опитування, виконання індивідуальних завдань та певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях) протягом семестру.

Семестровий залік не передбачає обов’язкової присутності на заліковому заході студента, який отримав 60 балів під час поточного контролю. За його бажанням, студент може бути звільнений від заліку і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заліку, де студент може набрати 40 балів. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. Так, під час поточного контролю студент може набрати 60 балів шляхом отримання проміжних оцінок. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (відповіді на семінарських заняттях, написання та захист есе, виконання МКР). Питома вага заключного заліку в загальній системі оцінок – 40 балів.

Залік здає обов'язково студент, який з урахуванням максимальних балів поточного контролю набирає менше 60 балів.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки заліку.

Критерії оцінювання результатів навчання на семінарських заняттях

Відповіді на семінарах (бали)	**Критерії оцінювання**
2	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
1,8	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
1,5	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
1	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
0,5	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
0	Студент не дає відповіді.

Критерії оцінювання написання та захисту есе

Критерії оцінювання	**Бали денна форма навчання**
Оформлення роботи (титульний лист, план, література та ін.).	**1**
Структурованість роботи (наявність чіткого плану структури)	**1**
Чітке визначення актуальності теми, що висвітлюються у есе.	**1**
Змістовність (широта і повнота висвітлення теми есе в пунктах плану)	**1**
Бібліографія роботи (кількість і якість, новизна використаних джерел)	**2**
Наявність емпіричної частини (висновків)	**2**
Захист есе (вміння стисло, логічно і повно доповісти про результати дослідження)	**2**
Усього	**10**

Критерії оцінювання виконання контрольної роботи (КР)

Виконання студентами заочної форми навчання контрольної роботи (далі – КР) оцінюється від 0 до 54 балів і являється їх допуском до заліку.

Контрольна робота складається з двох типів індивідуальних завдань:

1. Відповідь на чотири тестові завдання. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання нараховується 5 балів, тобто 4х5 балів = 20 балів. Неправильна відповідь на тестове завдання оцінюється в 0 балів.

2. Відповідь на два теоретичні питання. Теоретичне питання виконується письмово, в обсязі, необхідному для надання обґрунтованої відповіді з посиланням на статті нормативно-правових актів, які використовувалися. За кожну правильну відповідь на теоретичне питання нараховується від 1 до 17 балів, тобто 2х17 балів = 34 балів.

Критерії оцінювання відповіді на теоретичне питання КР

Відповідь на питання (бали)	Критерії оцінювання
15-17	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
11–14	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності.
8-10	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
5-7	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
1-4	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок та не обґрунтована
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

Критерії оцінювання виконання модульних контрольних робіт (далі – МКР)

В процесі викладання навчальної дисципліни **«Недоговірні зобов'язання»** передбачено проведення двох контрольних заходів, на яких студенти пишуть 2 МКР, де кожна оцінюється від 0 до 10 балів.

В свою чергу, кожна МКР складається із: тестових завдань та теоретичних запитань.

Кожне тестове завдання складається з 4 тестів. Кожний варіант завдання має тільки одну правильну відповідь. За правильну відповідь нараховується 0,5 балів. За невірну відповідь бали не нараховуються. За відповідь на всі тестові завдання студент може отримати 2 бали.

За правильну відповідь на теоретичне питання студент може отримати від 1 до 4 балів. За два питання – 8 балів.

Відповідь на теоретичне питання (бали)	Критерії оцінювання
4	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
3	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
2	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

Розрахунок балів за написання МКР

Вид завдання	Максимальна кількість балів

Тести	4х0,5 балу = 2 бали
Теоретичне питання	2х4 бали = 8 балів
Всього	**10**

Розподіл балів, які отримують студенти під час МКР *:*

Змістовий модуль № 1				**Змістовий модуль № 2**			**Сума**
Т1	**Т2**	**Т3**	**Т4**	**Т5**	**Т6**	**Т7**	**20**
10				**10**			

Т1, Т2, Т3, Т4, Т5, Т6, Т7 – відповідні теми змістовних модулів.

Критерії оцінювання результатів за виконання інших завдань

Вид завдання	**Максимальна кількість балів**	
	Денна форма	**Заочна форма**
Участь (відповіді) на семінарських заняттях	15х2 бали = 30 балів	2х3 бали = 6 балів
Написання і захист есе	1х10 балів = 10 балів	-
Написання і захист КР	-	1х54 балів = 54 балів
Поточний модульний контроль (виконання МКР)	2х10 балів = 20 балів	-
Всього	**60**	**60**

Критерії оцінювання заліку

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

В процесі викладання навчальної дисципліни «Недоговірні зобов'язання» передбачено проведення поточного та підсумкового контролів.

Студенти, які під час поточного контролю набрали 60 і більше балів, отримують залік по поточним оцінкам.

Студенти, які під час поточного контролю набрали менше 60 балів, здають залік. Заліки для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання, які під час поточного контролю не набрали 60 балів проводяться методом тестування.

Тестове завдання складається з 20 тестів. Кожний варіант завдання має тільки одну правильну відповідь. За правильну відповідь нараховується 2 бали. За невірну відповідь бали не нараховуються. Максимальна кількість балів за виконання тестів – 40 балів.

Вид завдання	**Максимальна кількість балів**	
	Денна форма	**Заочна форма**
Залік	20х2 бали = 40 балів	20х2 бали = 40 балів
Всього	**40**	**40**

8. Критерії оцінювання результатів навчання

	Денне відділення	Заочне відділення

		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	Т 1-4	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	**12**	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	**3**
		Виконання МКР № 1	**10**		
ЗМ 2	Т 5-7	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	**18**	Участь (відповіді) на семінарських заняттях	**3**
		Написання і захист есе	**10**		
		Виконання МКР № 2	**10**		
				Виконання контрольної роботи	**54**
Підсумковий контроль		Залік	**40**	Залік	**40**
Сума			**100**		**100**

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Недоговірні зобов'язання» для здобувачів вищої освіти.
2. Наповненість групи «Недоговірні зобов'язання» в месенджері «Viber» для дистанційного навчання та лекцій з навчальної дисципліни «Недоговірні зобов'язання».
3. Наочні засоби: слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // ВВР. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР. – 2003. – №40-44. – Ст. 356.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР. – 2003. – № 18-22. – Ст. 144.
4. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // ВВР. – 2001. – №3-4. – Ст. 27.

5. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. // ВВР. – 1983. – №5464-X.

6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // ВВР. – 2002. – №21-22. – Ст. 135.

7. Про охорону праці: Закон України від .14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.

8. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.

9. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 8 червня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 39. – Ст. 333.

10. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

11. Про порядок відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду : Закон України від 1 грудня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 1. – Ст. 1.

12. Про страхування: Закон України від 7 вересня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.

13. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23 вересня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 46 – 47. – Ст. 403.

Допоміжна література:

1. Басін К. В. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності / К. В. Басін // Правова держава : Щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К. – 2003. – Вип. 14. – С. 108–114.

2. Боднар Т. В. Форми та види відповідальності за порушення договірних зобов'язань / Т. В. Боднар // Розвиток цивільного законодавства України : шляхи подолання кодифікаційних протиріч : міжнародна науково-практична конференція, 28–29 вересня 2006 р. : тези доп. – К., 2006. – С. 124–130.

3. Бойко М. Д. Відшкодування шкоди : Правовий аспект : навчал.–практ. посіб. / М. Б. Бойко. – К. : Атіка, 2007. – 328 с.

4. Володарський В. Цивільна відповідальність без вини та Конституція / В. Володарський // Юридичний журнал. – 2002. – № 4. – С. 75–76.

5. Єрьоменко Г. В. Порівняльна характеристика деліктів з інститутом набуття, збереження майна без достатньої правової підстави (безпідставне збагачення) та іншими зобов'язаннями по захисту цивільних прав [Електронний ресурс] / Г. В. Єрьоменко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2002. - № 2. - С. 198-200.

6. Зобов’язальне право: теорія і практика : навч. посіб. [для студ. юрид. вузів і факультетів] / [О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова, В. В. Луць та ін.] ; ра ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 912 с.

7. Кузьмич О. Я. Правові положення щодо участі третіх осіб у зобов'язаннях, що виникають унаслідок рятування здоров'я і життя фізичної особи, майна фізичної особи або юридичної особи [Електронний ресурс] / О. Я. Кузьмич // Право і суспільство. - 2017. - № 6. - С. 54-59.

8. Примак В. Визначення вини як умови цивільно-правової відповідальності / В. Примак // Право України. – 2002. – № 10. – С. 115–117.

9. Примак В. Д. Вина і добросовісність у цивільному праві (теорія, законодавство, судова практика) / В. Д. Примак. – К. : Юрнком Інтер, 2008. – 432 с.

10. Примак В. Д. Цивільно–правова відповідальність юридичних осіб : моногр. / В. Д. Примак. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 432 с.

11. Сарахман М. Є. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу: законодавче врегулювання та проблемні питання практичного застосування [Електронний ресурс] / М. Є. Сарахман // Актуальні проблеми правознавства. - 2019. - Вип. 4. - С. 305-310.

12. Церковна О. В. Наявність складу правопорушення, як підстава цивільно-правової відповідальності за завдання шкоди / О. В. Церетели // Південноукраїнський правничий часопис. – №1. – 2008. – С. 140–142.

13. Цивільне законодавство України (основні категорії, принципи та концепти) : монографія / авт. кол.; за заг. ред. Є.О. Харитонова. – Одеса: Фенікс, 2012. – 344 с.

14. Цимбаленко В. М. Публічна обіцянка винагороди та умовні правочини (питання співвідношення) [Електронний ресурс] / В. М. Цимбаленко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. - 2010. - Вип. 10. - С. 211-217.

15. Чернат В. А. Поняття та характерні риси зобов’язань відшкодування шкоди за ЦК 2003 р. / В. А. Чернат // Митна справа. – 2005. – № 2. – С. 94–99.

Судова практика

1. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних з відшкодуванням шкоди : Пункт 2 роз’яснення президії Вищого арбітражного суду України від 1 квітня 1994 р. // Збірник офіційних документів Вищого арбітражного суду України. – С. 83–85.

2. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 р. № 6

Інформаційні ресурси в інтернет

1. Закони Верховної Ради України http://zakon.rada.gov.ua
2. Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/
3. Міністерство юстиції України https://minjust.gov.ua/ua
4. Верховний Суд України http://www.scourt.gov.ua/
5. Єдиний державний реєстр судових рішень України http://www. reyestr. court. Gov.ua/